NEW YORK TIMES BESTSELLER

CUM SE FAC BANII

PESTE 1 MILION DE EXEMPLARE VÂNDUTE

RAMIT SETHI

Noul guru al finanțelor
—FORTUNE

Fără vinovăție.
Fără scuze.
Fără păcăleli.
Un program eficient, în șase săptămâni

Cuprins

Scrisoare deschisă către noii mei cititori 13

INTRODUCERE

Ai prefera să fii frumos sau bogat? 19

De ce se îngrașă oamenii după ce termină facultatea? Asemănările dintre bani și mâncare ■ Paradoxal, dar adevărat: Avem nevoie de *mai puține* informații în domeniul finanțelor personale ■ Scuze frecvente pentru a nu-ți gestiona bugetul personal ■ Nu ești o victimă – deții controlul ■ Nu te concentra pe detalii, câștigurile mari sunt mai importante ■ Mesaje-cheie din cartea *Cum se fac banii* ■ „Bogăția“ nu înseamnă numai bani: ce conotații are ea pentru tine?

CAPITOLUL 1

Optimizează-ți cardurile de credit. 39

Cum poți fi mai șmecher decât compania de creditare

De ce le place așa mult indienilor să negocieze? ■ Nu te mai lăsa intimidat de cardul de credit ■ Cum să alegi cel mai bun card pentru gratuități la zboruri, reduceri și bonusuri ■ Cele șase porunci ale cardurilor de credit ■ Cum să negociezi cu compania de creditare pentru zero taxe de administrare și comisioane mai mici ■ Ce avantaje ascunse îți oferă cardul tău ■ De ce este bine să cumperi întotdeauna produse electronice, excursii și mobilier cu cardul de credit ■ Ce să nu faci cu cardul tău de credit ■ Povara împrumutului studențesc ■ Când cardurile de credit îți fac probleme ■ Cinci pași pentru a ieși din datorii ■ *Săptămâna întâi: pași de urmat*

CAPITOLUL 2

Mai deștept decât banca 93

Deschide conturi cu dobândă mare, cerințe reduse și negociază tarifele ca indienii

Cum fac băncile profit ■ Conturile bancare pe care le folosesc eu ■ De ce ai neapărată nevoie de un cont de economii separat ■ Deschide conturi cu dobândă mare și costuri inexistente ■ De ce păstrează oamenii conturi bancare neprofitabile ■ Cinci tactici de marketing pe care le folosesc băncile ■ Cum să negociezi cu banca pentru zero comisioane de administrare (folosește dialogul sugerat de mine) ■ *Săptămâna a doua: pași de urmat*

CAPITOLUL 3

Pregătit pentru investiții?..... 123

Deschide conturile de pensii 401(k) și Roth IRA – chiar dacă nu investești decât 50 de dolari

Cum să începi să investești, pas cu pas ■ De ce se tem prietenii tăi să investească ■ Investițiile sunt modul cel mai sigur de a te îmbogăți ■ Unde ar trebui să ajungă banii tăi? ■ Scala finanțelor personale ■ Cum să profiți la maximum de 401(k) ■ Cum să îți achiți datoriile ■ Avantajele conturilor Roth IRA ■ Consilieri robotizați? ■ Contul pe care îl folosesc eu ■ Alimentarea contului de investiții ■ Conturile HSA ■ Mai mult decât fonduri de pensii ■ *Săptămâna a treia: pași de urmat*

CAPITOLUL 4

Cheltuieli conștiente 161

Cum să economisești sute de dolari lunar (fără a renunța la lucrurile care îți plac)

Cum să cheltuiești mai mult pentru ce îți place și să tai fără milă din cheltuielile nedorite – fără ca bugetul să te streseze ■ Diferența dintre un om zgârcit și unul care cheltuiește conștient ■ Cum reușește prietenul meu să cheltuiască anual 21 000 de dolari pe ieșiri în oraș – fără să se simtă vinovat ■ Folosește psihologia împotriva propriei firi pentru a economisi ■ Cele patru pușculițe: costuri fixe, economii, investiții și bani pentru cheltuieli fără vinovăție ■ Sistemul plicurilor pentru a nu cheltui mai mult decât trebuie ■ Dacă nu câștig suficient pentru a economisi? ■ Cum să faci mai mulți bani ■ Cum gestionezi cheltuielile neașteptate ■ *Săptămâna a patra: pași de urmat*

CAPITOLUL 5

Economisește în somn..... 209

Conturi care se susțin reciproc și automat

Puterea automatizării ■ Doar 90 de minute pe lună pentru a-ți administra banii ■ Folosește psihologia pentru a economisi ■ Creează-ți un flux monetar automatizat ■ Folosește fluxurile monetare automatizate pentru a-ți alimenta viața de om bogat ■ *Săptămâna a cincea: pași de urmat*

CAPITOLUL 6

Mitul experienței financiare 233

De ce degustătorii de vinuri profesioniști și stock pickerii nu au habar – și cum poți avea rezultate mai bune decât ei

În cine poți avea încredere? ■ Experții nu pot ghici în ce direcție se îndreaptă piața ■ Cum își ascund experții greșelile ■ Nu ai nevoie de consilier financiar ■ Ce s-a întâmplat când doi administratori de avere au încercat să mă recruteze ■ Management activ *versus* management pasiv

CAPITOLUL 7

Investițiile nu sunt doar pentru cei bogați..... 261

Petrece-ți după-amiaza alegând portofoliul de acțiuni care te va face bogat

Frumusețea investițiilor automate ■ Alocarea resurselor: mai importantă decât „cele mai bune acțiuni ale anului"! ■ Ieși la pensie la 30 sau 40 de ani: mișcarea FIRE! ■ Comoditate sau control? Tu alegi ■ Acțiunile și obligațiunile sunt de multe feluri ■ Construirea unui portofoliu personal: cum să îți alegi investițiile ■ Investește ușor: fondurile de investiții la termen ■ Alimentarea conturilor 401(k) și IRA ■ Modelul Swensen de alocare a resurselor ■ Cum rămâne cu criptomonedele? ■ *Săptămâna a șasea: pași de urmat*

CAPITOLUL 8

Cum întreții și cum dezvolți sistemul..... 317

Ce a fost mai greu a trecut: acum îți întreții (și îți optimizezi) infrastructura financiară pentru a ajunge să-ți trăiești viața de om bogat

Alimentează sistemul: cu cât introduci mai mult, cu atât obții mai mult ■ Ignoră lucrurile neimportante ■ Partea complicată a administrării portofoliului personal: reechilibrarea investițiilor ■ Credințe nefondate despre taxe și impozite ■ Când trebuie să vinzi ■ Pentru cei care țintesc mai sus: un plan pe zece ani

CAPITOLUL 9

O viață de om bogat..... 343

Partea financiară a relațiilor, a căsătoriilor, a achiziției unei mașini și a primei locuințe

Împrumuturile studențești – le achiți sau investești? ■ Cum să ne ajutăm părinții dacă au datorii ■ O conversație importantă: discută cu partenerul despre finanțele voastre ■ Ar trebui semnat un contract prenupțial? ■ De ce suntem ipocriți când ne căsătorim (și cum să plătești costurile nunții) ■ Negocierea salariului în stilul *Cum se fac banii* ■ Ghidul inteligent pentru achiziția unei mașini ■ Cea mai importantă achiziție: casa ■ Beneficiile închirierii ■ Sunt investițiile imobiliare cu adevărat profitabile? ■ Planificarea achizițiilor viitoare ■ Viața ca om bogat: dincolo de cotidian ■ Când să dai înapoi – o parte importantă a faptului de a fi bogat

Mulțumiri..... 403

Indice..... 405

SCRISOARE DESCHISĂ CĂTRE NOII MEI CITITORI

Dacă ai pleca urechea la toți influencerii care descriu ce „trebuie“ să faci în fiecare dimineață, iată cum ar arăta programul tău:

4:00 a.m. trezirea
4:01 a.m. meditație
5:00 a.m. bei 140 de litri de apă
5:33 a.m. scrii în jurnalul recunoștinței
10:45 a.m. iei micul dejun (strict regim Keto)
11:00 a.m. îți urmărești cheltuielile pe ultimii 16 ani
11:01 a.m. mori

Nu știu cum sunteți voi, dar eu prefer sfaturile care dau rezultate. Acum zece ani, când am aruncat o privire critică la sfaturile pe care le-am expus în această carte, mi-am dat seama de un lucru: aveam dreptate.

Dacă ai fi cumpărat această carte cu zece ani în urmă și ai fi urmat cu sfințenie sfaturile din ea, iată ce ai fi obținut până în prezent:

- Cu o investiție de doar 100 de dolari pe lună, cei 12 000 de dolari ar fi devenit deja 20 000 de dolari (S&P 500 a crescut cu aproximativ 13% pe an în ultimii zece ani).
- Cu o investiție agresivă, de 1 000 de dolari pe lună, cei 120 000 de dolari ar fi ajuns la peste 200 000 de dolari.
- Ai fi petrecut mai puțin de 90 de minute pe lună cu administrarea finanțelor personale.

- Ai fi putut să îți permiți multe vacanțe și zboruri la clasa business – complet gratuit – folosind punctele de pe cardul de credit.
- Banii nu ar mai fi fost o sursă de stres sau de dureri de cap, devenind în schimb o sursă de calm și de posibilități.

După cum vei vedea în această carte, eu procedez altfel decât majoritatea „experților" financiari. Nu îți voi ține prelegeri despre ce economie vei face dacă vei reduce din cafelele cumpărate (cumpără câte vrei). Nu voi încerca să te conving să te încadrezi într-un buget anume (am o metodă mai bună). Și încă un lucru: sunt o persoană reală. Postez pe Instagram și Twitter (@ramit), scriu pentru milioane de oameni pe blogul personal și trimit newslettere aproape zilnic (iwillteachyoutoberich.com). Să începem prin a face ceva nou: vreau să mă ții la curent. Chiar vreau! Trimite-mi un e-mail (ramit.sethi@iwillteachyoutoberich.com, subiect: new book reader) și spune-mi două lucruri:

1. Ce anume te-a convins să vrei să preiei controlul asupra propriilor finanțe?
2. Cum arată viața ta de om bogat? (În detaliu!)

Citesc fiecare e-mail în parte și încerc să răspund la cât mai multe.

Ce ai reușit să faci după ce ai citit cartea *Cum se fac banii*?

Una dintre bucuriile mele cele mai mari este să aflu cum mi-ai aplicat sfaturile ca să îți schimbi viața; am rugat câțiva cititori să-mi împărtășească rezultatele lor:

Am plătit datoria de 10 000 de dolari pe care o acumulasem pe cardul de credit încă de pe vremea când eram în șomaj, am cumpărat un apartament în San Francisco și acum trăiesc fără datorii, investind în fondul de pensie.

JULIANA BRODSKY, 38

Am 200 000 de dolari în fonduri de pensie și mi-am plătit nenumărate vacanțe prin crearea unor conturi de

economii dedicate lor; e greu de estimat cât am economisit cu vacanțele.

KYLE SLATTERY, 30

O dată sau de două ori pe an, plec în altă țară timp de o lună. Anul trecut am fost în Africa de Sud, anul acesta, în Coreea.

ESLI LIGAYA, 34

Viața de om bogat înseamnă libertate. În cazul meu, mi-a permis să nu lucrez timp de 9 luni și am călătorit prin Argentina, Columbia și SUA. Acum îi permite soției să ia o pauză de 6 luni pentru a se reorienta în carieră.

SEAN WILKINS, 39

Am reușit să-mi țin cei trei copii la școli private cu un singur salariu.

BRYAN DILBERT, 32

Acestea fiind spuse, trebuie să recunosc că nici eu nu sunt perfect. Acum zece ani, la prima ediție în limba engleză a acestei cărți, am făcut trei greșeli.

Prima greșeală a fost faptul că nu am vorbit despre legătura dintre emoții și bani. Am petrecut mult timp descriind detaliile finanțelor personale – am furnizat scenarii perfecte, *ad litteram*, pentru cum să eviți penalitățile pentru întârzieri (pagina 62), cum să-ți aloci resursele pentru investiții (pagina 186) și cum să-ți gestionezi finanțele cu partenerul (pagina 355) –, dar dacă nu îți înfrunți prejudecățile invizibile față de bani, toate acestea nu mai au nicio importanță.

Prejudecățile invizibile sunt mesajele pe care le-ai absorbit de la părinți, de la societate și care îți influențează de zeci de ani deciziile – adesea, fără să-ți dai seama. Aceste expresii ți se par cunoscute?

- „Arunci banii pe chirie."
- „La noi în familie nu se discută despre bani."
- „Cardurile de credit sunt o păcăleală."
- „Nu mai arunca banii pe cafele."

- „Banul schimbă omul."
- „Nu ajungi la un asemenea nivel de bogăție fără să faci, din când în când, câteva afaceri nu tocmai curate."
- „Acțiunile sunt o loterie."
- „Împrumuturile studențești sunt o păcăleală."

În această ediție, îți voi prezenta câteva dintre cele mai răspândite și mai puternice, dar invizibile prejudecăți despre bani – și îți voi arăta cum să te debarasezi de ele.

Am fost prea sigur de mine și aceasta a fost a doua mea greșeală. Adevărul este că oricine poate să își aleagă cum să își organizeze viața de om bogat *și* felul în care va face bani. În volumul inițial, am descris diferitele definiții ale unei vieți bogate, însă nu am afirmat explicit că există *moduri diferite* de a atinge acest obiectiv.

De exemplu, ca om bogat, poți alege să locuiești în Manhattan, să mergi la schi 40 de zile de zile pe an în Utah, să economisești și să cumperi o casă cu o grădină uriașă pentru copii sau să înființezi o școală gimnazială în Croația. Alegerea îți aparține.

Modul prin care îți atingi obiectivele este *și* el la alegerea ta. Unii oameni aleg varianta precaută de a economisi 10% din venituri, de a investi 10% și de a-și crea viața de om bogat într-un ritm lent. Alții economisesc 50% din venituri și ating rapid „punctul de cotitură" în care investițiile sunt suficiente pentru a-i întreține până la sfârșitul vieții. (Acest fenomen se numește „FIRE"[1], sau independență financiară, și este descris la paginile 266–267.)

Tu îți alegi viața de om bogat. Iar în această ediție, vreau să îți arăt diferite modalități prin care îți poți îndeplini acest vis. De aceea, am inclus numeroase exemple de persoane care au ales moduri neconvenționale de a-și crea o viață de om bogat.

Și în final, ultima mea greșeală. Trebuie să recunosc că am făcut multe greșeli în viață: am angajat și am concediat pe cine nu trebuia. Mi-am irosit șansa de a vorbi la conferințele TED, prezentându-mă

1. În engleză, acronim pentru Financial Independence, Retire Early, care reprezintă un model de economisire agresivă – până la 75% din venituri – în vederea unei pensionări timpurii și a asigurării traiului de după. (*N. red.*)

în fața comisiei nepregătit. La douăzeci și ceva de ani aveam 58 de kilograme la 1,82 metri înălțime, arătând ca un fel de Gumby indian și păros. Însă nimic nu se compară cu cea mai mare greșeală din viața mea:

În prima ediție în limba engleză a acestei cărți, am menționat dobânzile percepute de bănci.

Iată ce scriam pe vremea aceea:

„Băncile de pe internet plătesc procente mai mari la conturile de economii – între 2,5 și 5%, ceea ce generează o dobândă de 25 până la 50 de dolari pe an la 1000 de dolari, în comparație cu 5 dolari pe an la conturile de economii ale băncilor mari."

Informația era corectă... la momentul respectiv. Problema este că dobânzile fluctuează și eu am uitat să menționez acest lucruri. În anii următori, după ce a fost publicată prima ediție a cărții, dobânzile au scăzut – de la 5 la 0,5%. Am presupus că oamenii vor face singuri calculele și își vor da seama că dobânzile nu contează foarte mult. De exemplu, la 5000 de dolari, dobânda lunară a scăzut de la 21 la doar 2 dolari. În imaginea de ansamblu, nu e mare lucru. Dar, când s-au văzut confruntați cu dobânzi mai mici la conturile de economii, cititorii s-au enervat – chiar foarte mult. Și au venit la mine să-și exprime furia. Iată câteva dintre e-mailurile pe care le-am primit:

- „Cartea asta e o păcăleală! Unde sunt dobânzile de 5% despre care vorbești?"
- „Care bancă are dobânzi de 3%???"
- „Subiect: UNDE SUNT BĂNCILE DE CARE VORBEȘTI?"

În ultimii zece ani, am primit zilnic peste 20 de e-mailuri de acest gen. Am jurat să nu mai fac vreodată aceeași greșeală. La pagina 111 vei găsi o listă cu băncile mele preferate. Însă nu și cu dobânzile lor. CARE SE SCHIMBĂ, OAMENI BUNI. În această ediție, am corectat aceste greșeli. Și am adăugat material nou.

1. NOI INSTRUMENTE, NOI POSIBILITĂȚI DE INVESTIȚIE ȘI NOI PERSPECTIVE FINANCIARE. Dacă dorești să investești mai agresiv, am să-ți arăt cum (pagina 266). Ce părere am despre consilierii

robotizați? Îți spun la pagina 149). Dar despre acordurile prenupțiale? Vorbesc și despre ele (pagina 366).

2. NOI PREJUDECĂȚI FINANCIARE CU CARE TE VEI CONFRUNTA. Cum vorbim despre bani într-o relație? Am adăugat material nou (pagina 347). Odată ce sistemul financiar este pus pe picioare, vreau să-ți arăt la ce trebuie să fii atent (pagina 317). Și, în final, dacă printre cunoștințele tale se numără și persoane care dau vina pe demografie și pe generația baby boomers pentru faptul că nu-și pot achita datoriile sau nu reușesc în viață, ar trebui să le dai să citească ce cred eu despre cultura victimizării (la pagina 25).

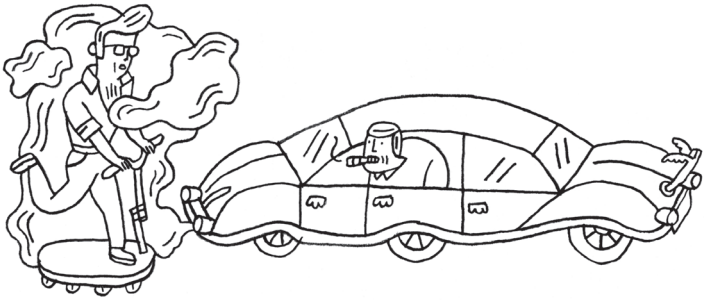
***3. POVEȘTI INCREDIBILE DE LA CITITORII CĂRȚII* CUM SE FAC BANII.** Am inclus o mulțime de exemple noi, printre care și povești de succes de la tot felul de oameni, menite să te inspire: bărbați și femei de 20, 30, 40 și chiar 50 de ani; oameni care au pornit de la zero și oameni care au plecat de pe o poziție de succes pentru a câștiga și mai mult. Plus, povestiri triste de la persoane care au amânat aplicarea materialului prezentat în această carte – și prețul pe care l-au plătit.

Unde era cazul, am adăugat materiale noi, dar am păstrat tehnicile care continuă să funcționeze. Mulți oameni au cerut sfaturi „noi", dar valoarea acestei cărți nu vine din noutatea ei, ci din eficiența tehnicilor.

În zece ani, m-am schimbat și eu. M-am însurat, mi-am dezvoltat afacerea și am învățat mai multe despre bani și despre psihologie. Acum am ocazia să împărtășesc o parte din cele învățate. Printre informațiile inutile, trendurile care vin și pleacă și aplicațiile de ultimă oră, sistemul din *Cum se fac banii* rămâne funcțional. Investițiile pe termen lung, cu costuri mici, *dau rezultate*. Automatizarea este *eficientă*. Folosește această carte pentru a-ți construi propria viață de om bogat, așa cum au făcut-o mii de alți oameni înaintea ta.

Ramit Sethi

AI PREFERA SĂ FII FRUMOS SAU BOGAT?

M-am întrebat mereu de ce atât de mulți oameni se îngrașă după ce termină facultatea. Nu vorbesc despre persoanele cu probleme medicale, ci despre oamenii obișnuiți care erau slabi în timpul facultății și care juraseră că nu vor lăsa „niciodată“ să li se întâmple așa ceva. Cu toate acestea, încet-încet, majoritatea americanilor ajung la o greutate nesănătoasă.

În cei zece ani de când am scris această carte, greutatea corporală și sănătatea au devenit niște subiecte atât de controversate, încât am fost sfătuit să șterg orice referință la ele. După ce am trăit pe propria-mi piele diferite experiențe legate de nutriție, fitness și bani, am ajuns să cred cu tărie în legătura subtilă dintre ele – și în faptul că le putem controla.

Nimeni nu se îngrașă peste noapte. Altfel, ar fi ușor să observi ce întâmplă și să iei măsuri de prevenire. Kilogram cu kilogram, greutatea corporală crește pe neobservate în timp ce conduci către locul

de muncă sau pe când stai în spatele unui ecran de calculator între opt și zece ore pe zi. Se întâmplă când ajungi în lumea reală după o perioadă petrecută într-un campus universitar populat de cicliști, alergători și tot felul de alți sportivi care pe vremuri te inspirau să-ți păstrezi condiția fizică. Dar, după facultate, încearcă numai să vorbești despre pierderea în greutate cu prietenii tăi și vei auzi cu siguranță una dintre frazele următoare:

„Evită carbohidrații!"

„Nu mânca înainte de culcare, grăsimile nu se ard eficient în timpul somnului."

„Regimul Keto este singurul mod de a slăbi."

„Oțetul de mere accelerează metabolismul."

De câte ori aud aceste lucruri, îmi vine să râd. Poate că sunt observații corecte sau poate că nu, însă niciuna nu abordează adevărata problemă.

În realitate, ne place grozav să dezbatem mărunțișuri.

În privința pierderii în greutate, 99,99% dintre noi trebuie să avem în vedere doar două lucruri: se poate slăbi mâncând mai puțin și făcând mai multă mișcare. Numai sportivii de elită au nevoie de altceva. Dar, în loc să acceptăm aceste adevăruri simple și să acționăm în consecință, discutăm despre grăsimi trans, despre suplimente puțin cunoscute și despre *Regimul de slăbit în 30 de zile* versus *Dieta Paleo*.

Când vine vorba de bani, cei mai mulți dintre noi ne încadrăm într-una dintre cele două tabere: fie îi ignorăm și avem sentimente de vinovăție, fie ne concentrăm asupra unor detalii financiare, discutând despre dobânzi și riscuri geopolitice, fără a lua vreo măsură. Ambele opțiuni conduc la același rezultat: zero. Adevărul este că majoritatea oamenilor nu au nevoie de vreun consilier financiar care să-i ajute să se îmbogățească. Avem nevoie doar de conturi la bănci solide și să ne automatizăm operațiunile financiare cotidiene (plata facturilor, economisirea și, când este cazul, plata datoriilor). Mai avem nevoie să știm în ce anume să investim și apoi să lăsăm sumele să crească în următorii 30 de ani. Dar această abordare nu

PRIN CE SE ASEAMĂNĂ BANII ȘI MÂNCAREA?	
Când vine vorba de mâncare…	**Când vine vorba de bani…**
Nu calculăm aportul caloric.	Nu calculăm cât am cheltuit.
Mâncăm mai mult decât am crede.	Cheltuim mai mult decât credem sau decât recunoaștem.
Discutăm amănunte despre calorii, diete și programe de sport.	Discutăm amănunte despre dobânzi și acțiunile la mare căutare.
Acordăm atenție unor sfaturi sau cercetări cu caracter empiric.	Ne ascultăm prietenii, părinții sau prezentatorii de emisiuni televizate în loc să citim câteva cărți bune despre educație financiară.

este interesantă sau atrăgătoare, nu-i așa? În schimb, citim articolele „experților“ de pe internet, care fac nenumărate predicții despre evoluția economiei și despre „acțiunile cele mai vândute“ în acest an, fără ca cineva să-i tragă vreodată la răspundere pentru alegerile lor (care sunt greșite în 50% dintre cazuri). „Crește!“ „Ba nu, scade!“ Cât timp există un subiect de discuție, suntem atrași de el.

De ce? Pentru că ne place să discutăm mărunțișuri.

Când facem asta, dobândim o oarecare satisfacție. Ne învârtim în cerc fără a schimba opinia cuiva, dar avem sentimentul că ne spunem părerea, iar asta este o experiență plăcută. Avem impresia că ne îndreptăm într-o direcție importantă. Acest sentiment este complet iluzoriu. Să ne amintim ultima conversație avută cu un prieten despre finanțe sau despre exerciții fizice. Am mers să alergăm după aceea? Am depus bani în contul personal de economii? Sigur că nu.

Oamenii adoră să discute lucruri neimportante, în parte pentru că au sentimentul că se disculpă și nu se mai simt obligați să facă nimic. Îți propun să le lăsăm fraierilor sarcina de a dezbate mărunțișurile. Eu am hotărât să învăț despre bani făcând pași mici pentru a-mi controla cheltuielile. Așa cum nu ai nevoie de o diplomă în nutriție ca să slăbești și nici să fii inginer ca să conduci o mașină, nu trebuie să știi totul despre finanțele personale ca să fii bogat. Am să repet: Nu trebuie să fii expert ca să te îmbogățești. Trebuie doar să știi cum să

selectezi esențialul și să te pui pe fapte – lucru care, printre altele, reduce și sentimentul de vinovăție.

> *Știam că ar fi trebuit să economisesc pentru pensie, dar nu știam cum, în afară de a „pune bani în contul 401(k)". Credeam că economisirea înseamnă numai să NU cheltuiești bani. Prin urmare, mă simțeam extrem de vinovată când trebuia să cheltuiesc, indiferent pe ce, chiar dacă făceam economii pentru a achiziționa ceva. În plus, nici nu-mi trecuse vreodată prin cap să cer o mărire de salariu și nici nu știam cum să procedez. Consideram salariul oferit inițial ca fiind „bătut în cuie".*
>
> **ELIZABETH SULLIVAN-BURTON, 30**

De ce este atât de greu să ne administrăm banii?

O amenii au multe motive pentru care nu își controlează bugetul personal. Unele sunt întemeiate, dar majoritatea sunt scuze slab deghizate pentru comoditate sau pentru că nu și-au petrecut măcar zece minute ca să cerceteze situația. Să analizăm câteva:

Abundența informațională

Ideea că avem mult prea multe informații este reală și îngrijorătoare. Ai putea spune: „Dar, Ramit, este o boală de care suferă întreaga cultură americană! Avem nevoie de mai multe informații pentru a lua decizii mai bune! Toți experții spun acest lucru zilnic la televizor. Prin urmare, trebuie să fie adevărat!" Îmi pare rău, nu este adevărat. Vezi datele care arată că abundența informațiilor ne poate conduce la o paralizie decizională; un mod pompos de a spune că prea multă informație ne face să nu mai acționăm. Barry Schwartz descrie această situație în cartea *Paradoxul alegerii. De ce mai mult este mai puțin:*

> Pe măsură ce numărul de fonduri investite mutual într-un plan 401(k) oferit angajaților crește, probabilitatea ca ei să

aleagă un fond de investiții – orice fond – descrește. Pentru fiecare zece fonduri adăugate la lista de opțiuni, rata de participare scade cu 2%. Iar pentru cei care hotărăsc să investească, opțiunile suplimentare cresc șansele ca angajatul să investească într-un fond ultraprecaut de pe piața financiară.

Navighezi pe internet și vezi reclame la acțiuni, planuri 401(k), Roth IRA, asigurări, planuri 529[1] și investiții internaționale. De unde să începi? Nu este cumva prea târziu? Ce să faci? Mult prea des, răspunsul este nimic – și să nu faci nimic este cea mai rea alegere. După cum arată tabelul de mai jos, cea mai bună alegere este o investiție timpurie.

Privește cu atenție graficul următor. Isteața Sally investește mai puțin, dar ajunge să dețină cu aproape 80 000 de dolari mai mult decât ceilalți. Ea investește 200 de dolari/lună de la vârsta de 35 de ani până la vârsta de 45 de ani și nu se mai atinge de acești bani. Fraierul Dan este prea acaparat de alte subiecte pentru a-și face griji pentru bani până la 45 de ani, moment în care începe să investească

CUM SĂ CÂȘTIGI CU 60 000 DE DOLARI MAI MULT DECÂT PRIETENII TĂI (MUNCIND MAI PUȚIN)

	Isteața Sally	Fraierul Dan
Când a început să investească avea...	35 de ani	45 de ani
Fiecare investește 200 de dolari/lună timp de...	10 ani	20 de ani
Cu o dobândă de 8%, la vârsta de 65 de ani, conturile lor valorează...	181 149 de dolari Iată ce înseamnă să începi devreme.	118 589. Deși a investit pentru o perioadă de două ori mai lungă, câștigul său este mai mic cu 60 000 de dolari

1. În SUA, plan de investiție cu taxe preferențiale ce încurajează economiile cu scopul de a fi ulterior cheltuite pe studii superioare în folosul unui beneficiar desemnat. (*N. red.*)

100 de dolari/lună până la vârsta de 65 de ani. Cu alte cuvinte, Isteața Sally investește timp de zece ani, iar Fraierul Dan timp de douăzeci de ani, dar Isteața Sally are mai mulți bani. Și investind numai 200 de dolari/lună! Cel mai important lucru pe care îl putem face pentru a ne îmbogăți este să începem cât mai devreme.

Dacă ești tânăr, banii tăi vor avea timp să se multiplice și mai mult. Dacă ești mai în vârstă, nu te descuraja. Am primit recent un mesaj de la o doamnă care avea peste 40 de ani și care era nemulțumită de calculele de mai sus. „Ce rost are să scrieți așa ceva?“, întreba ea. „Mă face să mă simt prost pentru că deja sunt cu mult în urma altora.“

Înțeleg cum se simte. Dar nu pot ascunde calculele: în loc să acopăr totul cu o glazură de zahăr, cred că este mai bine să-ți prezint adevărul, inclusiv modurile prin care îți poți crește economiile. Da, cel mai bun moment pentru a începe să investești este cu zece ani în urmă. Al doilea moment la fel de bun este chiar azi!

Presa are partea ei de vină (îmi place să arăt cu degetul)

Dacă deschizi un site de finanțe obișnuit, pun pariu că vei vedea un articol intitulat „Zece sfaturi pentru cum să economisești rapid și ușor“ sau „Cum va influența votul de astăzi al Senatului impozitul pe averea moștenită“. Citind aceste titluri intuiești deja din ce motiv au fost alese de către redactor: pentru a obține cât mai multe vizionări ale paginii și pentru a vinde reclame.

Știm acum că și dacă citim încă un articol despre cum să economisim nu înseamnă că ne vom schimba comportamentul. Iar impozitul pe averea moștenită afectează mai puțin de 0,2% dintre americani. Însă ambele titluri îi fac pe oameni să se simtă bine – sau să se înfurie.

Destul! Nu-mi pasă de numărul de vizualizări, nici de furia investitorilor! Dacă ești ca mine, te interesează unde anume se duc banii tăi și cum să-i redirecționezi acolo unde vrei să ajungă. Cu toții ne dorim ca banii să se înmulțească automat, în conturi care nu ne obosesc cu plăți mărunte. Nu vrem să fim obligați să devenim experți financiari pentru a ne îmbogăți.

Dezvoltarea unei culturi a victimizării

Iată un grup de oameni – majoritatea tineri, nemulțumiți, defavorizați – care au decis că este mai ușor să fii cinic decât să te educi.

„Ha, ha! Să investesc? Nu am nici măcar bani suficienți pentru o pizza."

„Ha, ha! Să-mi caut un loc de muncă? Pe ce lume trăiești?..."

„Dacă generația baby boomers *nu ar fi existat, am fi dus-o cu toții mai bine..."*

Oamenii *concurează* între ei pentru a stabili care este cel mai defavorizat. Ah, nu-ți permiți să îți cumperi o casă cu patru dormitoare la vârsta de 26 de ani? *Eu nu-mi permit nici să locuiesc într-o cutie de carton!* Ah, îți place să mergi la petreceri și să cunoști oameni? *Cred că e distractiv, eu am fobie socială și nu pot face asta. (Cum? Nu, nu am fost la niciun doctor. Mi-am pus singur diagnosticul.)*

Știi cine este adevărata victimă aici?

Eu. Sunt jignit pentru că te simți jignit. Și mă jignește prostia acestei culturi a victimizării.

Refuz să iau parte la acest teatru în care nu îți permiți să economisești nici măcar 20 de dolari pe lună. La prima apariție a acestui volum, am primit sute de e-mailuri furioase în care eram acuzat de elitism pentru că încurajez oamenii să economisească și să investească fie și numai o mică sumă de bani. Acei cinici s-au înșelat. Ei s-au înconjurat de alte persoane cu atitudini negative, s-au lăsat orbiți de argumente superficiale și au plătit un preț ridicat pentru convingerile lor: au pierdut ocazia de a obține profituri de sute de mii de dolari de pe urma investițiilor lor. În același timp, cititorii mei au trecut la treabă pentru a-și crea viața de om bogat.

Tu alegi. Fii cinic sau evaluează-ți cu grijă opțiunile, știind că vei face din când în când câte o greșeală, dar că vei învăța cu fiecare pas. Eu am ales să merg înainte.

Înțeleg că este o problemă complicată. De acord, politica socio-economică, accesul la tehnologie și norocul chior joacă toate un rol. De exemplu, dacă ai de la început doi părinți și ai absolvit o

facultate, ai deja mai mult noroc decât majoritatea oamenilor care trăiesc pe această planetă.

Dar trebuie să jucăm cărțile pe care le avem în mână. Cred cu tărie că este important să mă concentrez pe lucrurile asupra cărora am control.

De exemplu, încă de când am intrat la grădiniță, pentru părinții mei a fost clar că nu voi ajunge niciodată în NBA – OK. Pe de altă parte, a fost la fel de clar că voi fi cel mai bun din clasă la silabisit. Și asta a fost OK.

Apoi am dat peste zonele de incertitudine, cum ar fi începerea unei afaceri, menținerea condiției fizice și priceperea la întâlniri romantice. Am fost nevoit să învăț toate acestea și să muncesc foarte, foarte mult.

Acum, revenind la mentalitatea de victimă… Atât de multe persoane se plâng de politicieni și de problemele sociale fără să se uite la propriul comportament. Renunță la primul semn de eșec. Dacă vrei să fii doar pasager în această viață, în regulă – lasă-te în voia curentului. Eu sunt de părere că este mult mai incitant să fiu la cârmă, chiar dacă din când în când mai dau și greș.

După cum vezi, nu am prea multă compasiune pentru cei care se plâng de viața pe care o au, dar care nu fac nimic pentru a o schimba. Întocmai motivul pentru care am scris această carte! Vreau să-ți redau curajul de a prelua controlul asupra propriei vieți, indiferent de unde ai pornit. Vreau să-ți ofer șansa de a juca la aceeași masă cu marile firme de pe Wall Street, ignorând presa și chiar propria-ți psihologie.

Iată câteva exemple din această cultură a victimizării când vine vorba de bani:

„Nu pot pune nimic deoparte.“ Cu ani în urmă, când a avut loc o prăbușire economică, am lansat o inițiativă intitulată „Economisește 1 000 de dolari în 30 de zile“, o provocare în care le arătam oamenilor strategii de a economisi cu ajutorul unor tehnici psihologice noi. Mii de persoane s-au înscris și au făcut eforturi pentru a economisi mii și mii de dolari.

Cu excepția câtorva persoane.

Cu toate că majoritatea oamenilor au fost receptivi, am fost surprins să văd cât de mulți alții au fost ofensați de însăși ideea care a stat la baza inițiativei, pe motiv că nici măcar nu câștigau atât în fiecare lună sau că recomandările mele li s-au părut prea „evidente" – deși eu precizasem că „economie" înseamnă reducerea costurilor, creșterea câștigurilor și optimizarea cheltuielilor.

Iată câteva exemple de reclamații primite:

- „Pentru mine este imposibil… Nu câștig suficient pentru a încerca acest exercițiu."
- „Bună idee! Dar venitul mediu al unei familii din Ohio este, la acest moment, 58 000 de dolari/an. După plata taxelor, asta înseamnă un venit lunar de aproximativ 3 400 de dolari. Fiind un salariu mediu pe economie, jumătate dintre aceste familii trăiesc cu mai puțin de atât! Multe dintre ele nici nu și-ar permite să economisească 1 000 de dolari/lună fără să ajungă în situația de a-și vinde copiii."
- „Ar fi frumos… Dacă chiar aș câștiga 1 000 de dolari/lună, aș încerca. Dar sunt student…"

În primul rând, să observăm că persoanele sărite de pe fix au un stil anume de a scrie – lasă mereu frazele neterminate. Dacă cineva îți scrie „Probabil e frumos…" sau „Mi se pare complicat…", sunt mari șanse ca respectivul să fie un criminal în serie care va veni să-ți bată la ușă și îți va purta apoi pielea pe post de impermeabil.

În plus, le place să se dea drept exemplu – sunt din Ohio, sau din Malaezia, sau nu au frecventat o universitate din Ivy League – pentru a justifica de ce nu pot obține aceleași rezultate ca alții. Le-am oferit exemple de persoane din aceeași zonă care obținuseră rezultate extraordinare. Răspunsul lor? „Bine, dar el sau ea nu… (Criterii din ce în ce mai obscure: s-a mutat de trei ori pe când era copil, avea 11 degete, orice altceva…), nu?" Imediat ce le spuneam că nu, replica era: „Vezi? Știam că nu poate funcționa și pentru mine." Cinicii nu vor rezultate; ei vor scuze pentru a nu trece la fapte. Destul de ironic, câștigă disputa, dar pierd per ansamblu, căci rămân blocați în închisoarea propriei minți.

„Lumea este împotriva mea." Da, în acest moment există multe probleme sociale. Dar în domeniul finanțelor personale, aleg să mă concentrez pe ceea ce pot controla. Această idee le scapă celor care se văicăresc și a căror reacție naturală la invitația de a face ceva pentru a-și schimba situația actuală este să găsească motive pentru care nu pot face, de fapt, nimic. În trecut, scuzele aveau un caracter personal („Nu am timp"). Acum, odată cu apariția culturii victimizării, este mai acceptabil să aruncăm vina pe o forță exterioară, ca venitul mediu sau politica economică. Da, punerea în ordine a vieții financiare personale necesită un anumit efort. Însă recompensele depășesc cu mult munca depusă.

Adevărul este că aceste persoane care se lamentează ratează tocmai esențialul. Să economisești 1 000 de dolari într-o lună nu e doar perfect rezonabil, ci și un obiectiv de atins. Dacă nu poți economisi 1 000 de dolari, ce zici de 500? Sau de 200? În cele din urmă, cei care s-au plâns că nu au bani acum un an probabil că încă se plâng. Între timp, majoritatea celor care au acceptat provocarea au economisit sute, poate chiar mii de dolari.

Alte persoane care pot fi găsite vinovate pentru problemele noastre financiare

Există și alte scuze frecvent întâlnite ca să nu ne gestionăm propriul buget. Majoritatea dintre ele nu rezistă la o examinare mai atentă:

- **„Sistemul nostru educațional nu ne învață aceste lucruri."** Este ușor pentru o persoană de douăzeci și ceva de ani să aibă pretenții ca universitatea pe care o frecventează să îi pună la dispoziție cursuri de administrare a finanțelor personale. Surpriză! Majoritatea universităților oferă acest tip de cursuri. Doar că nu le-ai urmat!

- **„Companiile de creditare și băncile caută să profite de pe urma noastră."** Da, desigur. Așa că mai bine nu te mai plânge și învață cum să fii mai deștept decât ele în loc să le lași să profite de tine.

- **„Mi-e teamă că voi pierde bani.“** E normal, mai ales după crizele economice mondiale în care titlurile de pe primele pagini ale ziarelor foloseau exprimări ca „generația de sacrificiu“ și „pierderi colosale“. Însă trebuie să privești mai în ansamblu: economia se dezvoltă și se contractă ciclic. Dacă ți-ai retras banii de pe piața de acțiuni în 2009, ai ratat una dintre cele mai lungi perioade de creștere economică stabilă din istorie. Frica nu este o scuză pentru a nu face nimic cu banii proprii. Nu uita, ai de ales dintr-o multitudine de posibilități de investiție – unele agresive, altele precaute. Totul depinde de cât de mult ești dispus să riști. De fapt, automatizându-ți tranzacțiile financiare, te pui pe o poziție de unde poți obține rezultate excelente în timp ce alții sunt speriați – prin economisirea și reinvestirea constantă. În timp ce alții se sperie, pe piață apar noi chilipiruri.

- **„Și dacă nu știu de unde să iau cei 100 de dolari în plus pe lună?“** Nu este nevoie să câștigi niciun dolar în plus. Am să-ți arăt cum este posibil să îți reorganizezi cheltuielile curente pentru a genera acești bani pe care îi vei investi. Urmează metoda mea: reduci drastic costurile, generezi venituri suplimentare și armonizezi cheltuielile.

- **„Nu vreau rentabilitate medie.“** Cultura noastră stigmatizează mediocritatea. Cine și-ar dori o relație mediocră? Sau un venit mediocru? Firmele financiare au transformat în armă această teamă de mediocritate: ele îți sugerează că este rău să fii mediocru, că este plictisitor și că poți obține rezultate mai bune. Există o întreagă campanie publicitară care a pornit de la această idee în care un consilier robotizat foarte cunoscut are următorul slogan: „Fii mai bun decât majoritatea.“ Adevărul este că probabilitatea de a obține o rentabilitate peste medie este foarte mică. În realitate, o rentabilitate medie de 8% este una foarte bună. Destul de ironic, cei care se tem să fie „ca majoritatea“ fac exact lucrurile care îi conduc la performanțe mai *slabe* decât media: tranzacționează frecvent, mizează pe excentricități, își atrag taxe substanțiale și plătesc

comisioane inutile. Nu uita: în cuplu și la serviciu vrei să fii mai bun decât majoritatea. În investiții, mediu este perfect.

Nu suntem victime – deținem controlul. Odată ce ai înțeles acest lucru, poți porni în ofensivă. Eliberează-te de gândul paralizant că fiecare detaliu al finanțelor personale trebuie pus la punct înainte de a începe să îți administrezi banii.

Chiar trebuie să fii cel mai bun bucătar pentru a prepara un sendviș cu brânză la grill? Nu, și după ce ai preparat deja prima masă, este mai ușor să pregătești ceva mai complicat data viitoare. Cel mai important lucru pentru a te îmbogăți este să începi, nu neapărat să fii persoana cea mai deșteaptă din încăpere.

Să lăsăm scuzele la o parte

Celor cărora le place să se văicărească vreau să le reamintesc următoarele: nu mai sunt acasă la bunica lor ca să primească fursecuri sau alinturi. Mare parte din problemele tale financiare sunt cauzate de o singură persoană: tu. În loc să dai vina pe conjunctură și pe corporațiile americane pentru situația ta financiară, este mai bine să te concentrezi pe ceea ce ai putea schimba de unul singur. La fel cum industria regimurilor de slăbit ne-a copleșit cu prea multe opțiuni, și finanțele personale sunt un amestec confuz de sloganuri publicitare exagerate, de mituri și de păcăleală pură – și noi ne învinovățim pentru faptul că nu facem nimic sau pentru că nu facem ce trebuie. Dacă nu ești satisfăcut de starea propriilor finanțe și ești dispus să accepți un adevăr dur, vei descoperi că atât problema, cât și soluția ești chiar *tu*.

Să lăsăm scuzele deoparte. Ce-ai zice dacă ai decide asumat cum să-ți cheltuiești banii, în loc să spui: „Cred că am cheltuit atât luna trecută“? Și ce-ai zice dacă ai construi o infrastructură automată care ți-ar aduce toate conturile laolaltă și ți-ar automatiza economiile? Și ce ai zice dacă ai investi simplu și regulat, fără nicio teamă? Surpriză! Toate acestea sunt posibile! Îți voi arăta cum să iei banii pe care îi câștigi și să-i redirecționezi acolo unde îți dorești să ajungă – plus cum să-i înmulțești substanțial pe termen lung, indiferent de starea economiei.

Cum se fac banii are un stil complet diferit față de alte cărți despre finanțe – nu e câtuși de puțin plictisitoare. Ramit Sethi te va învăța cum să „negociezi la sânge“ și îți va oferi sfaturi detaliate despre cum să-ți pui la punct finanțele personale.

THE COLLEGE INVESTOR

O voce proaspătă într-o mare de experți financiari veterani. Sethi pare să înțeleagă dilema tinerilor din ziua de azi: cum să faci bani pentru ziua de mâine și totuși să te bucuri și de ziua de azi? Cartea cuprinde atât sfaturi dintre cele la care te-ai aștepta, cât și ponturi noi-nouțe.

BUSINESS INSIDER

Ramit Sethi oferă sfaturi bune despre cum să-ți împarți banii între achiziționarea de acțiuni și obligațiuni.

THE NEW YORK TIMES

Dacă subiectul banilor este unul delicat pentru tine, nu ești singurul. Expertul financiar Ramit Sethi îți arată că relația cu banii este la fel de prețioasă și de intimă ca oricare alta, oferindu-ți sfaturi despre cum să-ți construiești un raport mai sănătos cu banii tăi.

HARVARD BUSINESS REVIEW

În locul unui buget care să-ți critice cheltuielile și să-ți schimbe obiceiurile, Sethi recomandă o strategie care te forțează să te gândești la viitor. El o numește „cheltuială conștientă“.

CNBC

cărți cheie

curteaveche.ro
ISBN 978-606-44-2259-0
9 786064 422590